

Sådan komposterer du sygdomsramte planterester

Normalt fraråder man at smide inficerede planterester på komposten. De fleste almindelige plantesygdomme og skadedyr nedbrydes dog fint under en almindelig komposteringsproces. Resten kræver lidt mere omhu, men så kan også de blive uskadeliggjort.

TEKST OG FOTO: MAGNUS GAMMELGAARD

Hvorfor fjerne dyrebart biologisk materiale fra haven, når det kan gøre så megen gavn i komposten, for os og miljøet og samtidig spare samfundet for udgifter til bortskaffelsen? Mange haveejere har set fidusen og etableret en kompostbunke. De garvede har endda både to og tre. Men hvad nu, hvis planteaffaldet indeholder skadelige mikroorganismer eller plantesygdom-

me? Hvordan undgår vi at sende dem tilbage i havekredsløbet?

For mange havefolk vil det være kontroversielt at smide for eksempel æbleblade med skurv eller rosenafklip med stråleplet på komposten, men faktisk behøver vi ikke at frygte sygdomssmitte, så længe vi sørger for, at komposteringen forløber optimalt.

DE SKADELIGE ORGANISMER

Kartoffeltoppe med skimmel, agurkeblade med meldug, æbler med monilia – listen er lang, når det gælder sygdomsinficeret planteaffald, vi gerne vil skille os af med. Og så er der også alle de sygdomme, vi ikke umiddelbart kan se. Nogle skadelige organismer især inden for svamperiget, danner særlig modstandsdygtige sporer eller hvileorgan-

Magnus Gammelgaard Nielsen er gartneritekniker med speciale i skadedyr og plantesygdomme. Ansat på Aarhus Universitet. Læs mere på www.plantedoktor.dk og www.plantesygdomme.dk

sklerotier. Insektæg og pupper er også hårdføre. Det kan i praksis være vanskeligt, for ikke at sige umuligt, at sortere haveaffaldet, men heldigvis vil en fornuftigt gennemført kompostering kunne ødelægge størstedelen af de skadelige organismer.

KOMPOSTERINGSPROCESSEN

Når vi lægger plantemateriale i kompostbunken, er der straks en række smådyr – bænkebidere, skolopendre, kompostorme og springhaler – der går i gang med at findele materialet. Vi kan hjælpe dem lidt ved at hakke materialet i stykker først. Især grene og kviste bør hakkes i mindre stykker, så overfladen bliver større. Herefter skal vi sørge for at få blandet materialet: tørt og vådt, fint og groft.

Dermed er der gjort klar til, at de nyttige mikroorganismer som svampe og bakterier kan gå i gang med at nedbryde plantematerialet. Under nedbrydningsprocessen udvikles der varme, og hvis temperaturen kommer højt nok op, medvirker varmen til at uskadeliggøre plantesygdommene.

KICKSTART KOMPOSTEN

Ved en kompostering, hvor man løbende smider haveaffald på komposten, vil mange svampe, som for eksempel meldug, rosenstråleplet og monilia, blive slået ihjel. Hvis man vil sikre sig, at også de mere hårdføre plantesygdomme uskadeliggøres, kræver det en lille ekstrainsats, hvor komposteringstemperaturen kommer tilstrækkelig højt op.

Det sker ved en såkaldt "kontrolleret kompostering", hvor komposten har været oppe på en temperatur på minimum 55 grader over en periode på minimum to uger, og den er vendt – omstukket – to gange. Temperaturen kan måles med et jordtermometer. Ved denne proces dør næsten alle svampe, bakterier og virus-

HVAD KAN NEDBRYDES I KOMPOSTEN?

Almindeligt forekommende plantesygdomme	Kan altid komposteres	Kan komposteres ved "kontrolleret kompostering"
Svampesygdomme	Agurkeskimmel	Frugtræskræft
	Bladpletsvampe	Gråskimmel
	Frugtskimmel	Kartoffelskimmel
	Gul monilia	Kimskimmel
	Grå monilia	Knoldbægersvamp
	Kirsebærbladpletsyge	Rodfiltsvamp
	Meldug	Rodråd
	Ribsskivesvamp	Salatskimmel
	Rosenstråleplet	Visnesyge
	Rustsvampe	
Æble/pæreskurv		
Virus		Virussygdomme
Bakterier		Bakteriesygdomme
Skadedyr	Plantedele med bladlus, spindemider, larver, biller	Pupper og æg af forskellige insekter. Nematoder

sygdomme, også dem, der danner hvileorganer, samt de fleste skadedyr. Denne optimale kompostering opnås kun, når man starter komposteringsprocessen på én gang, man "sætter komposten op", og altså ikke når man kontinuerligt tilfører materiale til bunken. Derfor er det fornuftigt at råde over flere kompostbunker, så man kan samle plantematerialet sammen og kickstarte komposten.

HOLD TEMPERATUREN OPPE

Bunken af planteaffald, der sættes op, skal desuden have et vist omfang for at sikre, at temperaturen kommer højt nok op under komposteringen – her bør mængden være mindst 1 m³.

Oftentimes er der problemer i de yderste lag af kompostbunken, hvor vandindholdet er for lavt, og temperaturen ikke kommer i vejret. Det er derfor vigtigt at omstikke komposten, så det yderste materiale også

kommer under behandling. Det kan være en god idé at dække bunken foroven med plast eller halm og isolere kompostbeholderen med en vintermåtte i kolige perioder for at opretholde en høj komposteringstemperatur.

OPTIMALE FORHOLD GIVER GOD NEDBRYDNING

En god komposteringsproces som den, der opnås ved kontrolleret kompostering, er afhængig af en række forhold i komposten såsom ilt- og vandindhold, pH-værdi og forholdet mellem kompostmaterialets indhold af kvælstof og kulstof. Det er ikke noget, vi i praksis kan måle, men vi kan få en god fornemmelse ved at bruge vores lugtesans. Dufte komposten af skovbund, er man på rette vej. Under sådanne forhold vil langt de fleste sygdomsfremkaldende organismer og skadedyr blive nedbrudt og ødelagt.